

RUKOPISNA ZBIRKA HABIBE MEHMEDBAŠIĆ IZ STOCA

Orijentalni rukopisi u Bosni i Hercegovini su dugo vremena skupljani, prepisivani i proučavani u obrazovanijim muslimanskim porodicama. Jedina veća zbirka van privatnih kolekcija bila je Gazi Husrev-begova biblioteka u koju su se vremenom skupljale knjige i iz drugih vakufskih zbirki, manjih javnih biblioteka (poput Osman Šehdine, Kantamirijine i dr.) i privatnih kolekcija. Razumije se, veliki broj rukopisa iz privatnih kolekcija pa i čitave kolekcije su nestale u posljednjih stotinjak godina tako da danas raspolazemo sa približno pet procenata onoga što je nastalo, skupljano i proučavano na našem tlu. Dokazi za ovo su u podacima koje ostavljaju sami prepisivači rukopisa. Tako na primjer jedan prepisivač Kur'ana bilježi da mu je to šezdeseti primjerak koji je svojeručno prepisao, a mi danas imamo registrirano u javnim zbirkama svega tri njegova prepisa Kur'ana. Dodajmo tome da su rukopisi Kur'ana znatno bolje čuvani i u većem broju sačuvani od rukopisa drugih djela.

Stoga su očuvane privatne kolekcije prava rijetkost i izuzetna dragocjenost kao pokazatelj njegovanja orijentalno-islamske kulture i kao dokaz pažnje i ljubavi prema pisanoj riječi uopće.

Prema nedovršenom radu *Stolački pisci, prepisivači i posjednici rukopisnih knjiga na arapskom, turskom i perzijskom jeziku* Mehmeda Mujezinovića i Rusmira Mahmutćehajića u rukopisnim zbirkama JAZU, Gazi Husrev-begove biblioteke, Arhiva grada Sarajeva, Orijentalnog instituta, Arhiva Hercegovine, Provincijalata hercegovačkih franjevac, te u nekoliko privatnih zbirki, može su ustvrditi trinaest autora koji su porijeklom iz Stoca ili su u ovom gradu djelovali, preko trideset prepisivača čija su prepisivačka djela do danas sačuvana.¹⁾

Također je utvrđeno da su rukopisne zbirke djela na arapskom, turskom i perzijskom postojale u slijedećim stolačkim porodicama: Heko, Šarac, Grljević, Mahmutćehajić (u više porodičnih ogranaka), Hromić, Repak, Behmen (u više porodičnih ogranaka), Nikšić, Mešak, Mehmedbašić (u više porodičnih ogranaka), Čelić, Grebiđela, Bukić, Opijač, Čohodarević, Kohnić, Alihodžić, Halilagić, Šarić, (u više porodičnih ogranaka), Basarić, Korkut, Sarajlić, Pitić, Golubić, Trklja, Šehić, Smailhodžić, Žujo, Rizvanbegović (u više porodičnih ogranaka), Elezović, Ljubović, Jašarbegović, Dizdar, Hrle, Stranjak, Zekić, Gačo, Topić, Muftić, Šemić, Bašić, Kapić, Fildić, Pirija...

¹⁾ Podatak sam dobio od dr. Rusmira Mahmutćehajića, na čemu se toplo zahvaljujem.

U četiri stolačke džamije također su postojale manje zbirke ruko-

medresu i mektebe, predstavljaju osnovu javnog bibliotečkog korištenja knjige.

Najveći dio ovih zbirki je uništen i raznesen u posljednjih četrdeset godina, a manji ostaci se još mogu pronaći u nekoliko stolačkih porodica i u zbirkama izvan Stoca. U Gazi Hursrev-begovoj biblioteci su evidentirane kao zaklade tri stolačke zbirke Saliha sina Mustafina Čelića, Izeti Saliha Hromića i zbirka Odbora Islamske zajednice Stolac, koja je nedavno prenošena u ovu biblioteku.

Mehmedbašići su jedna od najstarijih stolačkih porodica. Spominju se u dokumentima na turskom jeziku već od 17. stoljeća. U prošlosti su bili trgovci, muderisi, imami i mujezini, a svakako su većina njih bili vrlo obrazovani jer se u njihovim kućama i danas nalaze ostaci brižljivo skupljenih biblioteka. U jednoj kući Mehmedbašića gdje sada živi Habiba Mahmedbašić, rođena Behmen, udova Junuza, trgovca iz Stoca, očuvana je vrijedna zbirka štampanih knjiga i časopisa, a također i 50 rukopisnih kodeksa sa oko 70 djela na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Rukopisna zbirka je, kako se vidi iz bilježaka u knjigama, skupljana duže vremena s posebnim afinitetom prema djelima iz prava, arapske gramatike i teologije, ali ima i nekoliko djela iz lijepe književnosti. Veći broj djela je na arapskom jeziku, nešto manje ih je na turskom, dok je na perzijskom jeziku svega jedno djelo i jedan komentar perzijskog djela, sačinjen na turskom jeziku.

Karakteristika zbirke je da ima nekoliko djela naših ljudi među kojima treba istaći imena kao što su Hasan Kafija Prušćak, Ahmed Sudija Bošnjak i Mustafa Ejubović poznatiji kao Šejh Jujo. Isto tako dobar broj rukopisa je prepisan u našim centrima kao što su Sarajevo, Mostar, Bihać, a najviše ih je prepisao Mahmud sin hadži Muhameda Stočanin. Pretpostavljamo da je ovaj Mahmud pripadao porodici Mehmedbašić, tim prije što postoji porodična tradicija da je u ovoj porodici Mahmud najčešće ime, odnosno da se pamti sedam osoba s tim imenom. Rukopisi koji je prepisao Mahmud sin hadži Muhameda u Stocu su po papiru i povezu isti sa jednim brojem rukopisa na kojima nemamo podataka o prepisu pa možemo samo pretpostaviti da su i oni nastali u Stocu. Ali ako čak i odbacimo takvu mogućnost pa i podatak da je u Stocu uništen velik broj rukopisa i to u ovom stoljeću, pa i posljednjih godina, iz onoga što je pred nama možemo zaključiti da je Stolac bio jako središte islamske kulture u kojoj je cvala prepisivačka i knjigovezačka djelatnost.

U takvom kontekstu, kolekcija rukopisa koja je u vlasništvu Habibe Mehmedbašić predstavlja naročitu vrijednost pa ćemo ovdje o svakom od rukopisa dati osnovne podatke, bez pretenzija da damo potpunu katalošku obredu rukopisu, što zbog kratkog vremena koje nam je bilo na raspolaganju prilikom pregleda rukopisa, nismo bili u prilici učiniti.³⁾

³⁾ v. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957. str. 146.

1. L. 320. 10 x 16 cm, tekst 6 x 9,5 cm. Papir žućkast. Pismo nesih, kaligrafski lijep. Prve dvije strane ukrašene arabeskama. Počeci sura također izrađeni unvanima u bojama. Na kraju rukopisa podaci o prepisivaču Osmanu učeniku Muhameda Hamdije, bibliotekaru u Kutahiji. Prepis završen 1245. (1829/30.) godine.

Rukopis se završava stihovima Omera Morali (s Peloponeza).

Povez kožni sa utisnutim šemsama i zaštitnim omotom od impregiranih platna.

Kur'an

Bilješka na kraju:

Katabahu al-faqr al-haqr al-muhtag ila rahmati rabihi al-qadir 'Utman Oš-šakir min talamidi Muhammedin al-Hamdi bi-Kutahi al-ma'ruf bi-hafiz al-katub wa ustaduhu 'Utman al-ma'aruf bi-damayi al-'afif sakin bi-asitane-i 'aliye gafara Allahu lahum. Sanata 1245.

2. L. 280. 15 x 21 cm, tekst 8,5 x 15,5 cm. Papir bijel, pismo lijepo nesih. Rukopis je oštećen i nepotpun. Na početku nedostaje desetak listova. Uvez kožni sa utisnutom rozetom (šemsom). Prepisao Mahmud sin hadži Muhameda Stočanin. Datum prepisa: mjesec džumadel-ula 1197. (1782/83.) godine.

Kur'an

Bilješka na kraju:

Tammāt hadīhi al-mushafu aš-šarīfu bi-'awni Allāhi al-maliki al-latīfi bi-yadi al-faqr al-haqr al-muhtag ila rahmati rabihi al-qadir Mahmud ibn al-hag Muhammad Istolčevi 'afa 'anhuma alkarimu al-bari. Fi mahi gumada al-ula lisanati sab'in we tis'ina wa miatin wa alfin min higratin man lahu al-'izu wa aš-šarafu. Sana 1197.

3) I Rukopis ima 150 lista (L). Dimenzije 14 x 21 cm, sam tekst 8 x 16 cm. Papir bijel. Tekst pisan neshi pismom, crnom tintom. Tekst je oivičen crvenim linijama. Ukrašen je unvanom sa zlatnom bojom. Povez kartonski, hrbat knjige ojačan kožom.

Hasan Kafija Prušćak, *Azhar ar-rawdat*, djelo iz dogmatike. Na kraju teksta podatak o nastanku djela koje je autor koncipirao 1014. (1605/06.) u tvrđavi Osijek, a definitivnu verziju je prepisao u Pruscu 1015. (1606/07.) godine. Djelo sadrži 83 lista.

Ahlwardt, II, 365

Blašković, TF 88

Dobrača I, 724, 725, 726, 727.³⁾

Početak i završetak kao u spomenutim katalogima.

3/II, Ahmad ibn Muhammad al-Magnisawi Abu al-Muntaha: *Komentar* Abu Hanifinog djela o akaidu (Al-fiqh al-akbar).

³⁾ U ovom radu će se koristiti slijedeće skraćenice za citiranje kataloga orijentalnih rukopisa:

— W. Ahlwardt, *Verzeichniss der Arabischen Handschriften der Koniglichen Bibliothek zu Berlin*, Bande I-X, Berlin, 1889. (Ahlwardt).

Djelo sadrži 67 lista istog formata, istog pisma i papira kao prethodno s kojim je uvezano u isti kodeks.

GAL, I, 170, S. L, 285;

HH, II, 1278;

OM. I, 228.

Spaho, 124, II; 129/I; 130; 131; 132; 133; 134.

Dobrača I, 396/ Dobrača II, 1214/25, 1435/II.

Početak i završetak kao u Dobrače.

4. L. 350 17 x 29 cm, tekst 9 x 20 cm, ponegdje bilješke na margini. Pismo nesih, pisano crnom tintom sa crvenim nadvlačenjem originalnog teksta. Povez kartonski sa kožnim hrbatom i preklpom. Papir bijel. Očuvanost rukopisa odlična. Prepisivač Ahmed sin Pervana Bošnjak. Prepis rukopisa datiran 1019. (1610/11.) godine.

Ahmed Sudi Bošnjak (umro 1598): *Komentar Sadijeva Gulistana*.

Flugel, I, 540.

Karatay, TYK, 2210

GHB, 403, 576, 2535, 1123, 3800.

Početak i završetak kao u Flugela.

5. L. 480. 16 x 26 cm, tekst 11 x 20 cm. Papir žućkast, malo oštećen vlagom. Tekst pisan nesihom. Djelo je napisano ili prepisano 1116. (1702/03.) godine. Prijevod Taberijeve (Abu Ga'far Muhammed ibu Garir Tabari, umro 922/23 g.) v. Š. Sami, Kaum al-alam, IV, 2994) Historije svijeta od Hasana ibn Hasana Al-Kridija koji je bio pisar janjičara u tvrđavi Agriboz sa Inebahtom (Grčka). Djelo sadrži stotinjak poglavlja i to: o stvaranju Adema (Adama), Priča o Idrisu, Priča o Nuhu, (Noj) Priča o Ishaku, Priča o Hudu itd.

Početak:

Rabbana atmim lana nurana wa'gfir lana innaka 'ala kulli šay'in qadir. šukr wa minnat ol Allaha olsunki bu mahlukati ...

— Karl Petraček, Josef Blašković i Rudolf Vesely, *Arabische, Turkische und Persische Handschriften der Universitätsbibliothek in Bratislava*. Unter der Redaktion Josef Blašković. Bratislava, 1961. (Blašković).

— *Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu. Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*. Priredio Kasim Dobrača. Sv I, Sarajevo, 1963, sv. II, Sarajevo, 1979. (Dobrača).

— *Arapski, perzijski i turski rukopisi hrvatskih zemaljskih muzeja u Sarajevu*. Opisao i priredio Fehim Spaho. I svezak. Sarajevo, 1942. (Spaho).

— Carl Brockelman, *Die Geschichte der Arabischen Litteratur*. Leiden, 1937-1949. (GAL).

— Hagg Halifa, *Kašf az-zunun*, Istanbul, 1941-1943. (H H)

— Bursali Mehmed Tahir, *Osmansli Muellifleri*, I-III, Istanbul, 1915.

(OM)

— Dr. Gustav Flugel, *Die arabischen, persischen und turkischen Handschriften der kaiserlich-koniglichen Hofbibliothek zu Wien*, Wien, 1865-1867. (Flugel).

— Fehmi Edhem Karatay, *Topkapi Saray Milzesi Kutuphanesi, Turkge Vazmalar Katalogu*. Istanbul, 1962-1969. (Karatay).

— Hivzija Hasandedić, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, izd. Arhiv Hercegovine, Mostar, 1977. (Hasandedić).

6. L. 200. 13 x 21 cm. Pisan neshtalikom, crnom tintom, na bijelom papiru. Originalni tekst nadvučen crvenom tintom. Prepisao Mahmud sin Hadži Muhameda Stočanin, koji se školovao u Sarajevu u medresi Hadži Ismaila, o čemu daje podatke na kraju prepisa ovog djela. Prepis datiran 22. ševala 1165. (1. septembra 1752.). Rukopis dobro očuvan. Povezan u kartonski povez sa kožnim hrbatom.

Muhammad ibn Sulayman Kafiyaġi, Komentar gramatičkom djelu Qawaid al-i'rab od Gamaluddin Abu Muhammada Abdullaha ibn Yusufa ibn Hišama (Umro 1367. ili 1406.). Ovaj Komentar je poznat pod naslovom: *Šarhu qawaidi al-i'rab li al-Kafiyaġi* (Naslov je preuzet iz Ahlwardtovog Kataloga.

Ahlwardt, VI, 6707, str. 132.

Orijentalni institut Sarajevo (OIS), 2438.

7. L. 195. 18,5 x 28 cm. Tekst 10,5 x 19,5 cm. Pisano crnom tintom, a crvenom je nadvučen osnovni tekst koji se komentira. Prvih 50 lista imaju dosta marginalnih bilješaka. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Rukopis malo oštećen vlagom.

'Ubaydullah ibn Mas'ud Sadr aš-Šari'a — mlađi. Komentar na djelo *Al-wiqaya* iz fikha koje je sastavio njegov djed Mahmud Ibn Sadr aš-Šari'a — stariji.

GAL, II, 214.

Flugel, III, 209.

Dobrača II, 1967.

Hasandedić, 247, 315.

Početak i završetak kao u Dobrače.

8. L. 180. 15 x 21 cm. Tekst 6,5 x 15,5 cm. Pismo rik'a. Tekst pisan crnom tintom, sa crvenim nadvlačenjem. Stranice uokvirene u crveni okvir. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Rukopis dobro očuvan.

Djelo iz područja tradicije koje predstavlja izbor i komentar Buharijinih i Muslimovih hadisa. Naslov prema Brockelmannu i Dobrači: *Mašari al-anwar*; autor djela, po istim katalogima je: Radiaddin al-Hasan b. Muhammad b. al-Hasan as-Sagani al-Hindi (1181-1252).

GAL, I, 360

Spaho, 102

Blaškovič, 38, 40.

Dobrača, I, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517.

Početak i završetak kao u citiranim katalogima.

9. L. 160. 14 x 21 cm. tekst 7,2 x 16 cm. Papir bijel, po ivicama požutio. Tinta crna sa crvenim rubom. Pismo rik'a. Kodeks dobio očuvan. Povez kartonski sa kožnim hrbatom.

I — Od 1-3 lista fetve nekoliko muftija iz Sarajeva i Mostara (Ibrahim, muftija u Sarajevu, Alija muftija u Sarajevu te Ahmed, muftija u Mostaru) Zatim nekoliko hadisa.

II — Ibrahim-Halebi, *Komentar Ta'limul muteallima od Burhanudina Az-Zernugija*. Pouke i savjeti učenicima. Osnovno djelo napisao Burhanudin Az Zernudži oko 1203. (1788/89.) godine.

Dobrača I, 124, II, 1156/2, 1159/2, 1255/6, 1323/4, 1437/2.

Početak i završetak kao u Dobrače.

10. L. 90. 13,5 x 19,5 cm. Tekst 7,5 x 15,5 cm. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Tekst oivičen crvenim rubom. Povez kožni, očuvan. Prepisao Salih sin Omera Omanović, 1814. godine (od 23. III — 20. IV).

Djelo iz arapske gramatike.

Početak:

Al-hamdu lillahi rabi al-'alemin wa as-salatu wa as-salamu 'ala Muhammadin wa alihi agma 'in wa ba'da fa'lam annahu labudda li kulli talibin m-'rifatu ali-i-rab min ma 'rifeti mieti šayin ...

Završetak:

Katabahu al-faqr al-haqir al-mu'tarif bil-'agzi wa at-taqsiiri ibn 'Umar al-mukkalab bil-hagg 'Omman-zade gafara Allahu wa li-walidayhi wa ahsin ilayhima wa ilayhi. Sanata 1229 tis'a 'iśrina we mi' atayni wa alfin ba 'da higratin man irtada bil-'izzi waš-šarafi fi mahi rebi'i al-ahiri.

11. L. 150. 13 x 20 om. Tekst 7,5 x 15 cm. Pismo: vanredno lijep nesih, pisan crnom tintom. Uokvireno zlatnim rubom. Uvez kožni sa ornamentima.

Šejh Sadrud-din Konyewi, *Komentar Wasiyyatname Muhammad Pir 'Ali Birgilija* (um. 981/1573), na turskom jeziku. Ovaj komentar je napisan krajem XVII stoljeća.

HH, I 850.

Dobrača, I, 696/6.

Početak i završetak kao u Dobrače.

12. L. 220. 14,5 x 21 cm. Tekst 6,8 x 14,5 cm. Tekst pisan crnom tintom, pasmom rik'a. Originalni tekst je nadvlačen crvenom tintom. Tekst je uokviren crvenom linijom. Povez kožni sa utisnutom rozetom.

I. Djelo iz Faraiza (nasljednog prava) od nepoznatog autora. Po Dobrači ovo djelo je rađeno prema as-Siragiyyi i njenom komentaru od Gurganija.

Dobrača II, 1869.

Početak i završetak kao u Dobrače.

II. Muhamed ibn Mustafa ibn Mahmud al-Istanbuli, poznat kao Hagib-zade (umro, 1100/1688), djelo iz faraiza na turskom jeziku.

Početak:

Yaqulu al-'abdu al-faqr ila barri rabbihi al-qadiri Muhammad ibn Mustafa ibn Mahmud al-Istanbuli al-ma'ruf bayna al-hass wa al-'amm bi-Hagib-zada nala fi ad-darayni ma yatamannahu wa ma aradah...

Završetak:

Bunlardan her birin varis oduklerin sahib-malinun bir nesne al-maz-lar bundan gayret terekesinden hassa-i seriyyelerin alurlar. Al-hamdu lillahi al-maliki al-'allam 'ala at-tamam wa as-salatu wa as-alamu 'ala nabiyyihi Muhammadin sayyidi al-anam.

13. L. 140. 19 x 20 cm, tekst 7,5 x 16,5 cm. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Oštećeno vlagom. Uvez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepis završen između 11. V i 10. VI 1660. godine. Prepisivač nepoznat.

Tahir b. Islam (Salam) Qasim al-Ansari al Hwarizmi Namadpuš, *Gawahir al fiqh*. Djelo iz islamskog prava koje sadrži pravila o ponašanju pripadnika derviškog reda. Djelo je dovršeno u Egiptu 771/1369.

GAL, S. II, 89.

Dobrača, II, 1247.

Početak i završetak kao u Dobrače.

14. L. 150. 13 x 21 cm. Tekst 6,5 x 15 cm. Pismo rik'a. Pisano crnom tintom. Povez kartonski.

Al-inša (uzroci pisama)

Na početku rukopisa su stihovi i bilješke kao na primjer: Tarih u četiri bejta o dolasku u Sarajevo Serturnayi Jusuf-age za agu (janji-čarskog) Bosne 1202 (1787/88) godine i bilješka o priходу sela Ošanići u muharemu 1203 (1788). Prihod je iznosio 6400 akči, itd. Najveći dio rukopisa predstavlja zbirku pisama i isprava uglednih ličnosti datiranih oko 1150 (1737) godine.

15. L. 210. 14,5 x 21 cm. Tekst 6 x 17 cm. Pismo nesih, lijep. Pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepisao Ahmed sin Ibrahimov u Sarajevu. Bilješka da je ovo djelo (pod I) izučavao u medresi Đumišića (Sim-zade) u Sarajevu. Bilješka o vlasništvu knjige: Ahmed sin Ibrahima sin Hasana sin Ishaka. Tu se nalazi popis knjiga koje je pročitao u medresi u Sarajevu i u Stocu.

I. Djelo iz arapske gramatike od Gamaluddina Abu 'Umar wa 'Utman ibn Abi Bekr al-maliki.

Početak:

Al-hamdu lillahi rabi al-'alamina wa salla Allahu 'ala sayyidina Muhammadin hatami an-nabiyyina wa 'ala alihi wa sahbihi agma'ina wa ba'da faqad sa'alani man la yast'ani

Završetak:

Hada aharu al-kitabi al-hamdu lillahi 'ala al-itmami wa salatun 'ala afdali al-mahlukina Muhammadin wa 'ala alihi wa ashabihi al-ki-rami. Katabahu Ahmad ibn Ibrahim fi madinati Saray gafara Allahu wa livalidayhi wa liman nazara ilayhi wa li gami 'i al-mu 'minlna wa al-mu'minaa.

II. *Risalatul-Andalus*. Traktat o metrici od Andalusije. Prepisao Omer sin Jahija 1213 (1798) godine.

III. *Pend-i Attar*. Poznato mističko djelo vjersko-didaktičkog karaktera od perzijskog pjesnika Feriduddina Attara (umro 627/1229.). Prepis 1043/(1633.) godine.

Dobrača, I, 438.

IV. Djelo o dogmatici u stihovima na arapskom jeziku

Početak:

Al-hamdu lillahi 'ala salatihi tumma salamu Allahi ma 'a salatihi...
wa ba'de fa al-'ilmu bi-asli as-sini
muhtammun yahtagu lit-tasbin

Završetak:

Muhammadin wa sahbihi nahiratahu
wa tabi 'in li nahgati min ummatihi

16. L. 153. 13,5 x 20,5, tekst 6 x 14,5 cm. Pisao rik'a. Pisano crnom tintom. Pojedine riječi nadvučene crvenom tintom. Tekst oivičen crvenim rubom. Povez kartonski sa kožnim hrbatbm.

I. L. 1—85. Djelo iz retorike

Početak:

Al-Bamdii lillahi 'ala ma an'ama wa 'allama min al-bayani ma lm na 'lam wa as-salatu 'ala sayyiddna Muhammadin hayri man nataqa bi as-sawabi wa afdala man iftata al-hikamata wa fassala al-hitaba wa 'ala alihi al-athar wa sahabatihi al-ahyar. Amma ba'da fa-llama kkana, 'ilmu al-balagati wa tawabi 'iha min agalli al-'ulumi qadren...

Završetak:

Dalika bi at-ta'amuli ma at-tadakuri lima taqadamma wa Allahu a'llamu bi as-sawabi wa ilayhi al-margi'u wa al-ma'abu.

II. Komentar risale o retorici od Ebul-Kazima Samarkandija. Tekst sadrži 16 lista.

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi adaqa naw'a al-insani halawata an-nutki wa al-bayani...

Završetak:

Qala sahibu at-talhisi al-qarinati qad takunu wahidatun wa qad takunu muta 'addidatan wa ilayhi wa 'alayhi i'timadi.

III. Djelo iz arapske gramatike

Početak:

Qala; aš-šayhu al-imamu Gamaluddin Abu 'Umar ibn Abi Bekr al-maliki wa ba'da faqad sa'alini man la yesta'ni...

Završetak:

Wa amma al-hurufu fa lam yuktabu minha bi al-yai gayra bala wa 'ala wa ila wa hatta.

17. L. 140. 14 x 20 cm. Teksta 7,5 x 15 cm. Pismo nesih sa elementima rik'e. Pisano crnom tintom sa crvenim nadvlačenjem. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepisao Ahmed sin Iljasa sina Husejinova 983 h. (1575)

Glosa na komentar ad-dibaga od Ibn Seyyida Alija. Na početku nedostaju jedan ili dva lista.

Završetak:

Wa qad waq'a al-firag min taswidi hadihi al-nusha aš-šariya 'ala yadi al-faqir ila Allah ta'ala Ahmad ibn Ilyas ibn Husayn. Tammat fi šahr šawwal fi yawni gumu'a fi waqt al-duha. Tarlh sana 983 (1575.).

18. L. 64. 14 x 20,5 cm. Tekst 6 x 15 cm. Pismo nesih, lijep. Tekst pisan crnom tintom sa crvenim obrubom. Na rubu se nalaze marginalije. Ima kustode. Povez kartonski sa kožnim hrbatom.

Muhtasar fi 'ilm al-fiqh (kompendijum iz fikha)

Početak:

Al-hamdu lillahi rabbi al-'alamin wa as-salatu wa as-salamu 'ala Muhammadin wa alihi wa sahbihi agma'in. Hada kitab muhtasar fi 'ilm al-fiqhi gama'tuhu li-ba'di ihwani fi ad-dini bi qadri ma wasa'tu waqtahu...

Završetak:

Allahu a 'lamu bi as-sawabi wa ilayhi al-margi'u wa al-ma'abu wa salla Allahu ta'ala wa husna tawfiqi wa al-hamdu lillahi 'ala an 'amihi wa ihsanihi wa as-salatu 'ala hayri halqihi Muhammadin wa alihi wa ashalihi wa radiya Allahu 'anna wa 'an gami'i al-muslimina wa al-muslimat wa al-mu'minina wa al-mu'minat bi-rahami ar-rahimin.

19. L. 150. 13 x 20, tekst 7 x 14 cm. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Oko teksta se nalaze marginalije. Povez kožni sa utisnutom rozetom). Podatak o vlasništvu: Knjiga je bila u posjedu Mahmuda sina Muhamedova Zvorničanina.

Komentar na neko gramatičko djelo.

Početak:

Qawluhu amma ba'du hamd Allah amma kalima fiha ma'na aš-šarti fa-lidalika kanat alfu lazimatun laha qala Sibawayhi.

Završetak:

Qad waq'a al-firag 'an hadihi al-nusha aš-šarifa fi awaili gumada al-ahir fi yawmi šanbih fi waqti ad-duha sana hamsin wa alfin.

20. L. 420. 20 x 28,5; tekst 12 x 21. Po 17 redova na strani. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Povez platneni, noviji.

Muhammad b. Firamuz 'Ali, poznat kao Mulla Husrew (umro, 885/1480.) Djelo iz oblasti šerijatskog prava pod naslovom *Durar al-hukkam*

fi šarh gurar al-ahkam (naslov preuzet od Dobrače). Djelo je napisano 883/1478—79.

Dobrača, II, 1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1283, 1284.

Početak i završetak kao u Dobrače.

21. L. 140. 14,5 x 22 cm, tekst 9 x 16,5 cm. Papir bijel, po ivicama požutio. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Tekst obrubljen crvenom linijom. Ima kustode, ponegdje i marginalije. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Datum prepisa 1220. (1805/06.).

Ibrahim b. Muhammad b. Ibrahim Halabi (umro, 956/1549.), *Muhtasar Gunyan al-mustamli fi šarhi Munyat al-musalli* (naslov preuzet iz Ahlwardta). Ovo je komentar koji je Ibrahim Halabi napisao na svoje osnovno djelo *Munyat al-musalli* (poznato i kao *Halabi sagir* za razliku od njegovog djela *Halabi kabir*). Ovo pravno djelo je veoma mnogo korišteno u izučavanju prava u našim krajevima pa se njegovi rukopisi nalaze u gotovo svim našim zbirkama orijentalnih rukopisa.

Lit. Ahlwardt, III, 3544, str. 291.

22. L. 120. 13 x 20,5 cm. Tekst 8,5 x 16 cm. Pismo nesih, vanredno lijep. Pisano crnom tintom. Povez kožni sa utisnutim ornamentima, malo oštećen. Podatak o vlasništvu: rukopis je bio u posjedu Ibrahima sina Mahmudagina Mehmedbašića.

Imam Šayh Muhammad Mahmud b. Ahmad Akmaluddln Babarti, (umro 786/1384.), *Šarhal-wasiyyati* (Komentar djela al-Wasiyyatu od Birgilija).

Početak:

Al-hamdu lillahi al-mutawahhidi bi-vugubi al-wugudi wa alyaqā al-mutafawida bi-qudrati al-kamili wa al-'izzī wa al-kibriyā' mabda 'a nizami al-mawgudati 'ada ahsani...

Završetak:

Wa hada aharu ma aradna iradahu fi šarhi hadihi al-wasiyyati al-mubarakati ga'alahu Allahu nafi 'an li-talibihi wa šifa'an li-mu'allifihi wa katibihi wa an-naziri fihi. Wa al-hamdu lillahi wahdahu wa as-salatu 'ala Muhammadin wa alihi wa sahabihi agma 'in.

23. L. 160. 14 x 22 cm. Tekst 6,5 x 16 cm. Pisano raznim pismima. Prepisivač jednog djela Mahmud sin Hadži Muhameda Stočanin. Neka djela sadrže po rubu komentar. Uvez kartonski sa kožnim hrbatom.

Zbirka logičkih rasprava

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi abda'a nizama al-wugudi wa 'htara'a mahiyyati al-ašya'i bi muqtada al-gudi wa inša'i bi-qudratihi anwa 'a al-gawahiri al-'aqliyyati wa afada bi-rahmatihi mutaharrikati al-agrani al-fulkiyyati wa as-salatu 'ala dawi al-anfusi al-qudiyyati... amma ba 'da fa-lamma kana bi iltafaqi ahli al-'aqli wa ittibaqi dawi al-fadli anna al-'uluma..

Završetak:

Wa amma mahmulatuha fa-harigatun 'an nawdu 'atiha li-imtina'i an yakuna guz'a šay'in matluban bi-tubutihi lahu bil-burbani wa yakun hada aharu al-kalami fi hadihi ar-risalati aš-šarifati.

II. *Kratka rasprava o adab al-bahtu.*

Početak:

Ahmaduka Allahumma ya mugiba kulli sailin wa asli 'an nabiyyika al-mab'uti bi-aqwa ad-dalaili wa 'ala alihi wa ašhabih... wa ba 'da fa-hadihi risalatun li-hadratiha fi 'ilmi al-adabi...

Završetak:

Tumma ga 'ala hadihi ar-risalata aš-šarifata al-latlfata fi adabi al-bahti wa izhari at-tawabi al-kabiri wa tahmatu Allahi 'alayhi.

III. *Šejh Jujo, Risala fi adabi al-bahti*

Početak:

Al-hamdu li-waliyyihi wa sahbihi... Hadihi risalatun fi adabi al-bahti murattabatun 'ala muqaddimatin wa maqalatayni. Al-muqaddimatu...

Završetak:

Tammat al-awaliyyatu (?) lil-fadili al-Mostari al-mašhur bi-Yuyo 'alayhi rahmatu 'l-bari.

IV. *Šarh Sayyid adab al-bahti*

Početak:

Qawluhu fa ad-dalihu ay fa-yutlabu minka ad-dalil...

Nema završetka.

V. Poznato djelo Atiruddin al-Abharija *Isagoga* iz oblasti logike pod naslovom:

Hada kitabu Isagugi fi al-mantiq.

Početak:

Qala aš-šayhu al-imamu qudwatu al-hukamai ar-rasihin Atiruddin al-Abhari...

Tammat hadihi al-hurufu bi 'awni Allahi as-samadi al-bari. Mahmud ibn al-hagg Muhammad Istolčevi fi mahi safar.

VI. *Kratka rasprava na turskom o adab-al-bahtu.*

Risale-i adab-i bahs

Početak:

Ma wagada 'adayna eda ettikten sonra kesret-i mesaile talib olan ihrana...

Završetak:

Dokuzuncu hasim hakir add etmeden ihtirat etmekdir.

VII. Ibn Hagib, *Kafiya*.

Početak:

Al-kalimatu lafzun wudi'a li-ma'na mufradin wa hiya ismun wa filun wa harfun li-annaha amma an tadullu 'alla ma'nan fi nafisiha.

Završetak:

Tahdifu lis-sakim fi al-waqtu fa-yarudu ma hadefta wa al-maftuhu ma qabalaha taqlubu alfan.

Djelo je komentirano po margini.

24. L. 160. 15,5 x 22 cm. Tekst 9,5 x 18. cm. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Papir bijel. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Godina prepisa 1199. (1784/85.). Prepisao Ahmed sin Huseina Hadžiselimović (Hadži Selim-zade) iz Mostara.

Husein ibn Ahmed Zejni-zade, *Arapska gramatika*.

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi rafa'a as-samawati. Amma ba'da fa-yaqulu ar-raġi'min rabbihi al-husna wa az-ziyada Husayn ibn Ahmad aš-šahir bi-Zayni-zada qad kuntu a'rabtu ...

Završetak:

Qad tamma tanmiqu hadihi an-nushati aš-šarifati bi-'awni Allahi wa husni tawfiqihi fi sana tis'in wa tisi'ina wa mi'a wa alfin fi šahri muharram al-haram. Katabahu al-faġir al-haġir al-mu'tarif bil-'agzi wa at-taqsir Ahmad ibn Husayn aš-šahir bi Hagg Salim-zada al-mutamakkin fi al-Mostar gafara Allahu dunubahuma wa dunuba gami'i al-mu'minina wa al-mu'minat bi-rahmatih.

25. L. 130. 14 x 21 cm. Tekst 7,3 x 15 cm. Pismo rik'a, pisano crnom tintom. Osnovni tekst pisan crvenom tintom. Komentirane riječi nadvučene crvenom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepisao Mahmud sin Hadži Muhameda Stočanin, koji se školovao u Sarajevu u medresi Hadži Ismaila [L. 130 b].

Muhammad ibn Sulayman Kafiyagi, *Komentar djela Al-i 'rab* koje je napisao šejh imam Gamaluddin ibn Muhammad Abdullah ibn Yusuf ibn Hišam.

Početak:

Al-hamdu lillahi ar-rafi'i li-qawaidi ad-din amma ba'da fa'inna al-'abda al-mustamidada min faydi fadli al-'azizi al-wahabbi Muhammadin ibn Sulayman al-mašhur bi-Kafiyagi bayna al-ashab...

Završetak:

Al-hamdu lillahi alladi yasurru itmama hada al-kitabi aš-šarifi wa as-salatu wa as-salamu 'ala rasulina Muhammadin aš-šafi'i al-latifi bi-yadi al-faġiri Mahmud ibn al-hagg Muhammad mawlihan al-Istolcawi wa tahsilan as-Sarayi fi madrasati al-hagg Ism'ail gafara Allahu lahu wa li-walidayhi wa li-man 'alahu fi yawmi at,tani wa 'išrina min šahri aš-šawwali li-sanati hamsin wa sittina wa mi'atin wa alfin min higratin man lahu al-'izzu wa aš-šaraf.

26. L. 160. 13 x 20 cm. Tekst 9 x 15,5 cm. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Ima kustode. Rukopis oštećen, ima volantnih listova. Povez kartonski, oštećen. Podatak o vlasništvu: Ibrahim sin Muhamed-age Mehmedbašić.

I. *Šahidi*. Perzijsko-turski rječnik u stihovima. Prepisao Ahmed Mostarac u ramazanu 1164 g. (24. VII — 22. VIII 1751.) Ukrašen zlatnim unvanom, tekst pisan vanredno lijepim rukopisom. Sadrži i marginalne zabilješke.

Početak:
Be-nami haliq-u hayy-u tuwana...

II. Perzijsko-turski rječnik u stihovima.
Značenja na turskom su pisana ispod perzijskih riječi nešto sitnije,
pismom ta'lik.

Početak:
Be-nam-i Hada-yi'azza wa galla...
Završetak:

Ki buradan gidesin.

III. Spjev na perzijskom jeziku. Bez završetka.

Početak:
Hamd bi-hadd an huda-yi pakra anki iman dad mušti hakra.

27. L. 130. 13 x 20,5 cm, 6 x 16 cm. Papir bijel. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Ima kustode. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepisao Mahmud sin hadži Muhameda Stočanin (u kolofanu na kraju rukopisa).

Tariqat-i muhammadiyya. (Zbirka hadisa s komentarom)

Početak:
Al-hamdu lillahi alladi ga'alana ummatan wasata hayri umamim wa
as-salatu wa as-salamu 'ala afddali man utiya an-nubuwwata wa al-hikam

Završetak:
'An vadi 'abdi al-faqir al-mudnibi al-muhtagi ila rabbihi al-mudiri
Mahmud ibn al-hagg Muhammad Istoličevi 'afa 'anhuma al-bari.

28. L. 150. 14 x 20,5 cm. Tekst 6 x 13 cm. Papir bijel. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Tekst oivičen crvenom linijom. Ima kustode. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Godina prepisa 1163. (1749/50.). Podatak o vlasništvu: Kodeks je bio u posjedu Ibrahim-age sina Muhamed-age Mehmedbašića.

I. *Munyat al-musalli*, napisao Sadiduddin Muhammad b. Muhammad al- Kašgari (umro 705. (1305.) g.

Hagi Halifa, II 1886, GAL, S. I 659.

Dobrača; II, 913, II, 898, II, 1147, 1148, 1149, I, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154/I, 1155, 1156/I, 1157, 1158, 1159/I, 1160/I, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169/I, 1170, 1171, 1172/I, 1173, 1174/I, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179, 1180, 1181/I, 1182, 1183, 1530/II.

Početak:
Al-hamdu lillahi rabbi al-'alamina wa as-salatu 'ala rasuli Muhammadin
hatami an-nabiiyyina wa alihi agma'ina wa as-salamu 'ala gami'i al-anbiya'i
wa al-mursalina ...

Završetak:

Qad tammat Munyat al-musalli wa gunyat al-mubtadi bi- 'awni Allahi ta'ala wa husni tawfiqihi. Al- hamdu lillahi 'ala at-tamani.

II. Djelo o islamskim propisima

Početak:

Al-hamdu lillahi rabbi-al-'alamina wa as-salatu 'ala rasulihi Muhammadin wa alihi agma'ina ...

Završetak:

Wa qad istabragtu al-ahkam min al-muhiti wa al-fatawa al-kubra wa al-fatawa al-haqamiyyati wa al-hidayati wa hašiyatiha wa yazalu al-ahwal wa al-kitab.

29. L. 227. 14,5 x 22 cm. Tekst 7,8 x 15,5 cm. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Povez kožni sa utisnutom šemskom (rozetom). Na margini stihovi.

Muhammad ibn Mustafa ibn Mahmud al-Istanbuli Hagib-zade (umro 1101/1688.). *Rida'at al-hukkam fi ihkam al-ahkam*. Djelo na turskom jeziku o postupku šerijatskih sudova. Sadrži obrasce za pisanje raznih sudskih isprava. Djelo je pisano 1064—1081. (1653—1670.).

Osmanli Muellifleri I, 280

Dobrača II, 1879/V, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938.

Početak:

Feth-i ebrab-i muradet eyleyen haliku al-kevneyne sad hamd u sipas hem resule ve sahbihi ta ebed ola durud bi-kiyas. Bade zalike isbu fakir ...

Završetak:

Isbu Rida'at al-hukkam ismi ile musemma olan cemiiyetimizaden talibini mustefid eyle amin bi-hurmeti seyyidi al-murselin.

30. L. 40. 12 x 19 cm. Tekst 4,5 x 14 cm. Papir bijel, potamnio. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom.

Ahmad ibn 'Ali ibn Mas'ud, *Marah al-arwah* (Gramatika arapskog jezika). Djelo je napisano u VIII (XIV) stoljeću.

Dobrača II, 1245/IV

Početak:

Qala al-muftaqiru ila Allahi al-wurud Ahmad ibn 'Ali ibn Mes'ud. Gafara Allahu lahu wa li-walidayhi wa ahsin ilayhima wa ilayhi. I'lam anna as-sarfa al-'ulumi wa an-nahwa abuha...

Završetak:

Lam yagtami' fihi al-i'lalan yakuna hukmuha aydan ka hukmi tawiiyyin lil-mutabi'ati nahwa tawiiyyan wa tawiiyyani tammat.

31. L. 80. 10 x 15 cm. Tekst 6 x 9 cm. Pismo rik'a. Papir potamnio. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Godina prepisa (1) 283. (1866/67.).

Abdurrahman ibn Halid. Djelo iz gramatike arapskog jezika.

Počinje:

Al-hamdu lillahi alladi atla'ana 'ala kitabihi bi-'ulumi al-'arabi yyati wa at-tasrifi wa hifzi kalamihî at-tabdili wa at-tagyiri wa at-tahrizi...

Amma ba'da fa-inna al-'abda ad-dalila 'Abd ar-rahman ibn Halil.

32. L. 90. 11 x 16 cm. Tekst 5 x 12 cm. Papir bijel. Pismo nesihi. Pisano crnom tintom. Povez kožni, očuvan.

Djelo iz arapske gramatike.

Početak:

Al-hamdu lillahi rabbi al-'alamin wa as-salatu 'ala sayyidina Muhammadin hatami an-nabiyyin wa 'ala alihi at-tayyibina at-tahirina wa ba'da fa-qad sa'alani man la yas'ani mahalifatahu anna al-haqqa bi-muqaddimati fi al-i 'rabi muqaddimatin fi at-tasrifi 'ala nahwiha...

33. L. 120. 9 x 15 cm. Tekst 4,5 x 11 cm. Papir bijel. Pismo nesihi. Pisano crnom tintom, uokvireno crvenim rubom. Uvezano u kožni povež oštećen.

I. Djelo iz šerijatskog prava.

Početak:

Al-hamdu lillahi hadana ila sirati al-mustaqimi wa as-salatu 'ala man ihtassa bi-al-halqi al-'azimi wa 'ala alihi alladina qamu bi-nusratin ad-dini al-qavimi i'lam anna ususa aš-šar'î talatu 'l-kitabi was as-sunnatu wa igma'u al-ummati...

Završetak, nečitak.

II. Djelo iz šerijatskog prava.

III. Djelo iz šerijatskog prava bez početka i kraja.

34. L. 70. 10 x 18 cm, tekst 5 x 12 cm. Papir žućkast. Pismo nesh-talik, naslovi pisani crvenom tintom. Povez kožni.

Knjiga turske poezije bez početka i kraja.

Prvi naslov:

Bu hikayet bir sikayetin tertib ve terkibina sebeb-i hadis ve bu rivayet ba dirayetin tahrir ve testirine dair bais ve oldugudur.

35. L. 65. 12 x 16,5 cm. Tekst 6 x 12 cm. Papir bijel. Pisano crnom tintom sa crvenim nadvlačenjem. Povez kožni. Prepisao Mahmud imam džamije Hadži Saliha Bure, 1196. (1781/82.).

Fragment nekog arapsko-turskog rječnika.

Početak oštećen:

Allah
Tanri

nebiyy
peygamber

ar-rasul
elci

al-maleku
firiste

Završetak:

Dahi sen bunun uzerine kiyas eyleye katabahu al-faqir Mahmud al-imam li,gami'i al, hagg Salih Buro gafara Allahu lahu wa li-walidayhi wa li-usta dayhi wa li gami'i al-mu'minlna wa al-mu'minat.

36. L. 120. 10 x 19,5 cm. Tekst 5,5 x 11 cm. Papir bijel. Pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Bez podataka o prepisu i prepisivaču.

I. Dibagta kitabi al-misbahi (djelo iz arapske gramatike).

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi la yablaga... wa ba'da fa hadihi awraqu maktubati al-i'rabi dibagatu kitabi al-misbahi...

Završetak:

Wa hada al-manqulatu 'anhu aslu an-nahwi tumma... 'anhu al-'ulamau ar-rasihuna wa al-fudalau al-kamiluna...

II. Djelo iz arapske gramatike.

Početak:

Amma ba'da hamdu Allahi di al-su'ami ga'ili an nahwi fi al-kalami ka al-milhi fi at-ta'ami wa as-salatu 'ala nabiiyihi Muhammadin sayyidi al-anam ...

Završetak:

Wa al-'amilu fi al-mubtadai wa al-habari huwa al-ibtida'iyatu wa huwa al-ma'na fa hadihi mi'a 'milin la yastagna as-sagiru wa al-kairu wa ar-rafi'u va akwadi'u 'an ma'rifatiha wa isti'maliha.

37. L. 110. 12 x 19,5 cm. Tekst 6 x 13 cm. Papir bijel. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Rukopis oštećen vlagom. Prepis 1081. (1670/71.).

Ahmad ibn Hasan Čaper-berti (umro 746/1345.).

Kitabu Dibaga Čaperberti. Djelo iz arapske gramatike.

Početak nečitak jer je rukopis oštećen vlagom.

Završetak:

Al-hamdu lillahi ta'ala 'ala at-tamam wa as-salatu 'ala Muhammadin Sayyidi al-anam wa 'ala alihi wa ashabihi al-'izam wa azwagihi wa atba'ihi wa as-salam. Qad waqa'a al-firag min tanmiqi al-kitabi al-mustatab fi yawmi at-talata min šahri rabi'i al-awwali li-sanati ihda wa tamanina ba'da alfin an yadi al-faqir an-nahif Mustafa ibn Hagg Muhammad az-Zarkari gafara Allahu lahu wa li-walidayhi wa ahsin ilayhima wa ilayhi.

38. L. 45. 12 x 21 cm. Tekst 9 x 15 cm. Papir bijel. Pismo nasih. Pisano crnom tintom. Tekst uokviren crvenom linijom. Povez kartonski, oštećen.

Ahmad ibn Sulayman Kemal-paša-zade, *Kitab munira al-mu'tabar fi al-aqaid.*

Rasprava s područja propovijedi i tasavufa o vjerovanju i vjerskim dužnostima i poukama. Pripisuje se raznim autorima ili se navodi da joj je autor nepoznat. Najčešće se kao autor spominje Ibn Kemal-paša (umro 940/153), kao što stoji i u ovom rukopisu.

Dobrača smatra da ovo djelo ne pripada Ibn Kemal-paši jer primjerak kojim se on služio sadrži mnogo grešaka.

Dobrača II, 1030/V.

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi a'la ma'alima al-'ilmi wa i'lamihi wa azhara ša'aira aš-šar'a wa ahkamahu yab'atuhu ila halqihi bi al-huda wa rasulihi li-yatahhira dinahu a wa yuqahhira a'da'ahu ...

Završetak:

Wa kullu dalika haramun wa dalalatun wa ifadun fi ad-dini 'ala al'hulqi wa lam yas' fi dalika šay'un min as-sahabati wa la 'an at-tabi'ina ridwvanu Allahi ta'ala 'alayhim agma'in.

39. L. 115. 13 x 20 cm. Tekst 9 x 16,5 cm. Pismo nesih krupniji. Kustode. Povez kožni, loše očuvan. Nedostaje nekoliko lista s kraja.

Priručnik o islamskom vjerovanju, vjerskom čišćenju i namazu, od nepoznatog pisca. On u uvodu kaže da mu je učitelj bio Muhamed-efendi ibn Ahmed Ustuvani, vaiz (propovjednik) u Istanbulu (umro 1072/1661.) i da je ovaj rad napisao i sradio prema njegovim predavanjima.

Jedini rukopis ovog djela u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu prepisao je Hasan sin Ishaka iz Stoca 1140. (1727.) pa se može pretpostaviti da je i ovaj primjerak prepisan u Stocu od istog prepisivača.

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi ga'la al-'ulama'a varatata al-awliya'i...

40. L. 75. 12,5 x 20,5; 6,5 x 14 cm. Papir bijel, po rubovima potamnio. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Osnovni tekst nadvlačen crvenim linijama. Ima kustode. Povez kartonski, oštećen. Prepis iz 1050. (1640/41.) godine.

Mas'ud b. 'Umar al-Qadi at-Taftazani Sa'duddin (umro, 792/1389.). Komentar Muhtasara od 'Izzuddina Abu'l-Fadaila Ibrahima b. 'Abdulwahhaba az-Zanganija (umro, 666/1267.) koji je nazvan *Šarh at-tasrifi al-izzī*.

Ahlwardt, VI, 6617.

41. L. 16 x 23 cm; 7 x 13,2 cm. Pismo nesih, krupan. Pisano crnom tintom. Kustode. Prepis, vjerovatno, iz 19. stoljeća. Povez kartonski, noviji.

Muhammad b. Abi Bakr Sačakli-zade (umro, 1150/1737.), *Risala fi fanni al-munazara*. Rasprava o disputaciji za početnike.

Dobrača I, 300/III.

Početak:

Bismillahi wa bi-hamdihi wa salatun wa salamun 'ala rasulihi yaqulu al-baisu al-faḡiru Muhammad al-maḡ'uwwu bi-Sačakli-zade...

42. L. 25. 13 x 21,5 cm. Tekst 5,8 x 13 cm. Papir požutio. Pismo nesih, pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom.

Siraguddin Muhammad b. Mahmud b. 'Abdurrašid as-Sagawandi, *Al-faraid as-siragiyya*. Djelo iz faraida (nasljednog prava) o podjeli ostavine među nasljednicima.

Brockelman, S. I, 650/1

Dobrača I, 438/III

Početak:

Al-hamdu lillahi hamda aš-šakirina wa as-salatu wa as-salamu 'ala hayri al-bariyyati Muhammadin wa alihi at-tayyibina at-tahirina qala rasulullahi salla Allahu 'alayhi wa sallama ta'allamu al-faraida wa 'allamuha an-nasa ...

Završetak:

Yaritu ba'duhum min ba'din illa mimma warata kulla ahadin minhum min mali sahibihi wa Allahu a'lamu bi-as-sawab.

43. L. 38. 12,5 x 19,5 cm. Tekst 6 x 16 cm. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Kustode. Povez platneni, noviji.

Muhammad b. Mustafa Aqkermani (umro 1174/1700.), *Komentar Faraiza* (djelo o nasljednom pravu) od Siraguddina Muhammada b. Mahmuda as-Sagawandija (VIII st. po hidžri), nazvanog *Al-faraid as-siragiyya*.

Dobrača I, 438/III

Početak:

Qala al-mawla aš-šayh al-imam Sirag-al-millati wa ad-din Muhammad ibn 'Abd ar-rašid as-Sagavandi nawwara Allahu...

Završetak

Ma warata minhu faqad igtama' li-ummi kulla minhumu 'išruna wa li-bintihi sittuna wa li-mawlahu 'ašrata. Tammat bi-'awni Allahi wa husni tawfiqihi.

44. L. 80. 14,5 x 20,5 cm. Tekst 8 x 16 cm. Papir žućkast. Pismo nesh-talik, pisano crnom tintom. Povez kartonski sa kožnim hrbatom. Prepisano Muhamed sin Osmanov iz Bihaća.

Komentar perzijsko-turskog rječnika Šahidi od nepoznatog autora.

Početak:

Hamd u sipas ve šukr bi qiyas ol wagib al-wugud wa mufid al-hayri wa al-gudi galla šanuhu ganabina olsunki ...

45. L. 81. 12 x 17 cm; 5,5 x 11 cm. Papir bijel, čist. Pismo nesh-talik, lijep, čitak. Tinta crna. Naslovi, međunaslovi i istaknutije riječi, cr-

venom tintom. Kustode. Bez podataka i prepisu i prepisivaču. Povez kožni oštećen.

Gamaluddln Abu 'Amr 'Utman b. Abl Bakr b. al-Hagib, *Al-kafiya*, Poznato djelo iz arapske gramatike.

GAL, G I, 303, S I 531.

Blasković, 324.

Orijentalni institut u Sarajevu, 3782.

Početak:

Al-kalimatu lafzun wudi'a li-ma'nan mufidin wa hiya ismun wa fi'lun wa harfun...

46. L. 72. 13 x 19 cm. Tekst 6 x 12 cm. Papir grub, potamnio. Pismo nesih. Tinta crna i crvena. Kustode. Povez kartonski. Bez podataka o prepisu i prepisivaču.

I. Komentar djelu *Ayyuha al-walad* koje je napisao Muhamad ibn Muhammad Abu Hamid al-Gazali (umro 505/1111.) od nepoznatog autora. Osnovno djelo Gazalija predstavlja raspravu poucnog vjersko-moralnog sadržaja.

Početak:

Al-hamdu lillahi rabbi al-'alamin wa al-'aqibatu lilmuttaqin wa as-salatu 'ala nabiyyihi Muhammadin wa alihi agma'in i'lam anna wahidan min talabati al-mutaqaddimin ...

Završetak:

Ya gaffar ya karfm ya sattar ya halim ya gabbar ya Allah ya Allah ya Allah ya arhama ar-rahimina wa al-hamdu lillahi rabbi-al-'alamin.

II. Djelo iz šerijatskog prava.

47. L. 50. 12,5 x 20 cm. Tekst 7,5 x 12 cm. Papir žućkast. Pismo nesih. Pisano crnom i crvenom tintom. Povez kartonski, oštećen. Rukopis oštećen, nedostaje početak, završetak i nekoliko lista iz sredine.

Djelo na turskom jeziku u kome se na osnovu izgleda dijelova tijela odgonetaju karakter i osobine čovjeka.

48. L. 46. 9,5 x 15 cm; tekst 6 x 10 cm,. Papir bijel, potamnio. Pismo nesih. Tinta crna. Kustode. Prepis 998/1589.90. Prepisivač nepoznat. Povez kožni.

I. Djelo iz arapske gramatike, bez početka.

Završetak:

...hasatuhu nahwa tummihi wa haylihi wa malihi wa sultaniyati wa la yakumu al-asakinatu wa tahrikiha. Tammat al-kitabu bi'awni Allahi al-maliki al-wahhab.

II. Djelo iz arapske gramatike.

Početak:

Al-hamdu lillahi alladi ga 'ala al-amtilata mizana al-'ulumi al'arabiyati wa damiriha mi'yara ... mataili al-ma 'a rifi al-adabiyati wa as-salatu...

49. L. 90. 14 x 19,5 cm. Tekst 7 x 15 cm. Papir bijel, deblji. Pismo nesih. Pisano crnom tintom. Povez kartonski. Godina prepisa 1148. (1735/36).

I. Knjiga o namazu.

Početak:

Al-hamdu liliahi rabbi-al-'alamin wa al-'aqibatu lil-muttaqin wa tuba lil-faiizin wa la 'udwana illa 'ala az-zalimin wa salawatu Allahi 'ala sayyidina wa sanadana Muhammadin ...

Završetak:

Wa qumu liliahi qantitina ay haši 'ina wa as-salatu 'imadu ad-din wa al-imanu nurun wa burhanun wa hidayatun wa furqanun ila ahirihi.

II. Neko vjeronaučno djelo u stihovima bez početka, na turskom jeziku.

Posljednji stih:

Gadira, be men mekm-i qahr-u 'itab

Ger hatayi refte bašad der kitab

50. L. 38. 12,5 x 19 cm, tekst 6,5 x 14 cm. Papir bijel. Pismo nesih. Tinta crna. Kustode. Povez kartonski oštećen. Rukopis bio u posjedu Mahmuda sina Hadži Muhamedova iz Stoca o čemu ima bilješka u stihovima na kraju kodeksa, koju je vjerovatno sastavio sam vlasnik.

Muhammad Pir 'Ali Birgili (umro, 981/1573.),

Mu 'addil as-salat.

Blašković, 198.

Početak:

Al-hamdu liliahi alladi amara 'ibadah bi-iqamati as-salati wa ta 'diliha wa ga 'alaha ra'sa ad-dini wa 'urwata al-islami...

Završetak:

Wa ida lam yugad la yukrahu wa la yulzamu fi al-muhtar gazba ragulin ila ganibihi min as-saffi. Ar-risalat al-mašhuru Mu'addilu as-salati.

SUMMARY

During the Ottoman rule over Bosnia & Herzegovina the Herzegovinian town Stolac was an important centre of culture, science and education. Numerous native families, from which some very prominent people in the field of public and cultural life came, used to collect, preserve and study oriental manuscripts. A number of them even originate from Stolac, native people being either their authors or copyists. In the Mehmedbašić family there were always members desirous of books and knowledge. In one branch of the mentioned family, whose present legatee is Habiba Mehmedbašić nee Behmen, in addition to a very rich collection of printed books, some fifty manuscripts in Turkish, Arabic and Persian have been preserved. This paper briefly describes the manuscripts, aiming at presenting a family library from Stolac and contributing, at the same time, to the studies of the cultural life of the place.